

"Jo ser Tarzan... jo haver tornat"

El popular home-simi creat per l'escriptor Edgar Rice Burroughs torna a les pantalles gràcies a la Disney. Una nova oportunitat de veure en acció aquest orfe, fill d'aristòcrates anglesos que, tot i conèixer el seu llinatge, s'estima més la crida de la selva.

Edgar Rice Burroughs (1875-1950) havia fracassat en una dotzena de feines (entre les quals les de minaire, vigilant ferroviari o venedor a domicili) i mai no li havia passat pel cap de fer-se artista. Escrivia, segons ell, "per fugir de la pobresa". El seu segon relat s'anomenava *Tarzan of the Apes* (*Tarzan de les mones*) i va ser publicat l'octubre del 1912 a la revista *All Story Magazine*, farcida d'històries *pulp*. La novel·leta narrava les aventures d'un home blanc, que essent un nadó es veu abandonat a la selva per la mort sobtada de la seva aristocràtica família anglesa i llavors passa a ser criat per una tribu de primats. El seu nom, Tarzan, significava "pell blanca" en la llengua dels nadius del territori on s'havia criat i, quan el nen creix, es converteix en el Rei

de la Jungla, on viu amb la Kala, la seva mare adoptiva; l'elefant Tantor, el seu mitjà de transport, i en Numa, el terrible lleó enemic. En la creació de l'univers selvàtic l'escriptor va aprofitar allò que recordava de la lectura del llibre de viatges *In Darkest Africa*, del periodista i explorador H. M. Stanley.

La creació de Burroughs, una fantasia romàntica, es va fer conèixer en un moment en què la "innocència" del segle XIX anava desapareixent pel desenvolupament de la ciència moderna i els presagis d'un conflicte mundial. Amb gran previsió, l'escriptor va insistir a conservar tots els drets d'autor i, l'any següent de la publicació, va registrar "Tarzan" com a marca. Gràcies a això i a les 25 novel·les que publicà sobre aquest personatge, va crear un veritable

imperi financer que encara avui perdura. Preveient que el seu heroi podria adaptar-se perfectament al nou mitjà d'entreteniment que era el cinema, el 1916 Burroughs arribava a un acord amb William Parsons per cedir-ne els drets al cinema, i *Tarzan of the Apes* va estrenar-se el 1918. Va ser una de les primeres pel·lícules de la història que va recaptar més d'un milió de dòlars. El personatge era intepretat per Elmo Lincoln, que es deia en realitat Otto Linkeheldt i que ja havia intervingut en papers secundaris en els films capitals de D. W. Griffith *El naixement d'una nació* i *Intolerància*. Aquest primer Tarzan tenia un aspecte decididament cavernícola, amb una perruca escabellada i unes pells que feien picor només de veure-les; fins i tot corre l'anècdota que "l'actor" havia matat durant el

rodatge un dels lleons decrepits que es va esverar durant una escena. Però Lincoln, malgrat que s'hi va esforçar molt, a la pel·lícula, només va tornar a repetir la seva "acurada" interpretació a *The Romance of Tarzan*, rodada nou mesos més tard.

Mentrestant, Burroughs, descontent del tracte amb Parsons, havia venut els drets d'*El retorn de Tarzan* (*The Return of Tarzan*) a la Numa Pictures Corporation, que filmà la novel·la canviant-ne el títol pel de *La revenja de Tarzan* (*The revenge of Tarzan*, 1920), i escollint aquesta vegada de protagonista un bomber de Nova York, anomenat Joseph C. Pohler, rebatejat pel cinema amb el nom de Gene Pollar. Amb un aspecte molt més domesticat, el seu únic mèrit va ser d'estrenar una pell de lleopard sintètic per sobre els genolls i deixar una espatlla al descobert, un disseny que copiaren després James H. Pierce, Frank Merrill (actors posteriors del mite) i, finalment, els Picapedra. L'actor P. Dempsey Tabler va ser la nova imatge de Tarzan a *The son of Tarzan*, el mateix 1920, amb una enorme perruca inclosa. Tabler era un cantant professional de quaranta anys, i va resultar un més que improbable Rei de la Jungla. James H. Pierce, el següent actor aspirant al paper de Tarzan, era, en canvi, un atleta universitari, escollit personalment per Burroughs per interpretar *Tarzan and the Golden Lion* el 1927, i que va acabar convertint-se en el seu gendre i en el primer Tarzan radiofònic.

La Universal va ser la primera productora important que es va interessar pel personatge de Tarzan i en va comprar els drets per realitzar-ne dos serials de quinze episodis cadascun, amb Frank Merrill

de protagonista. En la primera d'aquestes sèries, *Tarzan the Mighty* (1928), el Rei de la Jungla introduïa el seu sistema de locomoció favorit: les lianes. Merrill era campió de gimnàstica, i entre les seves especialitats figuraven les barres, la corda, les anelles, etc., de manera que no va tenir cap dificultat per demostrar les seves habilitats acrobàtiques davant la càmera. El segon serial sobre Tarzan, interpretat per Merrill mateix, ja disposava de tots els avenços de l'època en matèria de so. Es tractava de *Tarzan the Tiger* (1929), dirigida per Henry McRae, i constava també de quinze episodis que es van començar a distribuir en dues versions, una de muda i una altra amb música i efectes de so sincronitzats: n'era un el cèlebre crit del protagonista, que Merrill va enregistrar personalment. Posteriorment els tècnics de la Metro Goldwyn Mayer (MGM) reproduïren el crit mitjançant complicats sistemes d'enregistrament: Douglas Shearer, uns dels tècnics, va aconseguir-lo barrejant els sons emesos per una hiena, un camell, un violí i una soprano. Amb el temps, l'actor Johnny Weissmuller va aprendre a fer tot sol el famós crit, i el va doblar fins i tot en la sèrie de televisió dels anys 60.

Weissmuller o el Tarzan domesticat. Weissmuller va ser el primer Tarzan que va parlar, a *Tarzan dels simis* (*Tarzan, the Ape Man*, 1932). La MGM va decidir de rodar un film sobre l'home-simi, vist que, amb motiu del rodatge de *Trade Horn*, W. S. Van Dyke els havia deixat un munt de material desapropiat, filmat a la jungla. Hi havia fragments de metratge de la fauna salvatge, de tribus indígenes i de cocodrils entrant voraços

al riu, potser la seqüència més sobreexplotada dels annals del cinema. La direcció fou encarregada a Van Dyke mateix, famós pel fet que rodava sempre cada pla amb una sola presa. El guió va ser obra de Cyril Hume i Ivro Costello, als quals s'ha d'atribuir la famosa frase de "Jo, Tarzan... tu, Jane", paraules que van indignar Burroughs, perquè això convertia l'heroi ètnic en un ignorant, i és que falsejava els fragments de la novel·la en què aconseguia d'aprendre anglès gràcies als llibres de la cabana dels seus pares morts.

Al principi hom va pensar, per al paper de Tarzan, en quasi totes les grans estrelles masculines de la casa, fins i tot en Clark Gable, però finalment es va deixar la idea. Llavors Cyril Hume va veure el jove Johnny Weissmuller a la piscina d'un hotel i li proposaren el paper pel qual havia de passar a la història del setè art. Nascut el 1904 en un poblet de Pennsilvània, fill d'emigrants vienesos, Weissmuller havia aconseguit cinc medalles d'or com a nedador als Jocs Olímpics del 1928 a Amsterdam i molts trofeus més. L'actor, abans d'aconseguir el paper de la seva vida, només havia aparegut en un curt paper de *Glorifying the American Girl*, en un aparatós número musical format per una cavalcada en què participaven els grans amants de la història. La segona aparició filmica va ser al curt-metratge esportiu *Garland Rice Sportlight*, finançat per la BVD (famosa marca de vestits de bany de l'època).

El film que la MGM va fer de Tarzan quasi no va tenir res a veure amb la idea bàsica de Burroughs. Els seus mèrits principals consisteixen en la bellesa visual aportada per Van Dyke i els seus operadors i l'encant incomparable

Disney presenta la seva versió de 'Tarzan', amb cançons a càrrec de Phil Collins. Per posar veu als personatges la versió original ha comptat amb els actors Nigel Hawthorne Glenn Close, Rosie O'Donnell i Minnie Driver, entre d'altres.

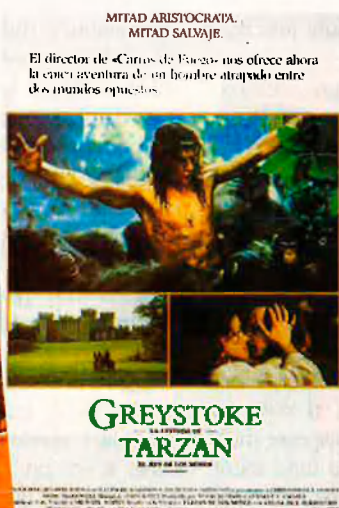

i durador del guió i de la parella formada per Johnny Weissmuller i la jove actriu Maureen O'Sullivan. El film va tenir un gran èxit de crítica, encara que molts van trobar millor la seqüela del 1934, *Tarzan i la seva companya (Tarzan and His Mate)*, i l'actor es va fer enormement popular entre el públic. Com assenyala Katherine Albert a *Photoplay Magazine*, el fet més destacable del film és que "un jove sense gens d'experiència, amb un únic interès vital centrat en la natació, i que admet que no sap actuar, és la sensació cinematogràfica de l'any". Encara que Weissmuller va tenir molts rivals per al paper de Tarzan durant la dècada dels trenta, com Buster Crabbe (a *Tarzan the Fearless*), Herman Brix (a *The New Adventures of Tarzan* i *Tarzan and the Green Goddess*) o Glenn Morris (a *Tarzan's Revenge*), cap no va durar gaire.

Esquerra, cartell de 'Tarzan a Nova York', de 1942, amb Johnny Weissmuller i Maureen O'Sullivan. A la dreta, cartell de Greystone on, quarantadós anys més tard, Christopher Lambert reinterpreta el mite.

Les escenes còmiques (principalment amb la mona Cheeta, cada vegada més important en l'acció) o les domèstiques (com la delirant i sofisticada cabana dalt dels arbres, novetat absoluta de la sèrie) van acabar usurpant la importància que abans havien tingut les persecucions, les lluites i les escenes violentes pròpies del gènere. Weissmuller va rodar cinc films per a la MGM, entre 1932 i 1941; en un d'aquests, *Tarzan i el seu fill (Tarzan Finds a Son, 1939)*, la parella trobava un nen, en Boy, interpretat per Johnny Sheffield, un esdeveniment que va merèixer, fins i tot, l'atenció i les especulacions dels especialistes en moralitat, perquè resultava impensable per a l'època que una parella pogués concebre un fill propi sense ser casats. A *Tarzan a Nova York (Tarzan's New York Adventure, 1942)* el protagonista arribava a la ciutat dels gratacels per condemnar-la amb un qualificatiu de menyspreu: "la jungla de pedra".

Quan la MGM deixà passar l'oportunitat de renovar el seu contracte amb la Burroughs Incorporated, el productor Sol Lesser va adquirir els drets de Tarzan per a la RKO, i també es va quedar Weissmuller i Johnny Sheffield, però no pas Maureen O'Sullivan, que ja estava cansada d'interpretar la Jane, així és que van haver de buscar ràpidament una substituta sota els trets de la rossa Brenda Joyce, amb un aspecte massa semblant a la típica mestressa de casa nord-americana. Weissmuller va fer sis pel·lícules per a Lesser, en les quals Tarzan combatia contra els nazis a

Tarzan el temerari

(*Tarzan's Desert Mystery*), però també contra les amazones a *Tarzan i les amazones (Tarzan and the Amazons)* i contra dinosaures prehistòrics a *Tarzan i la caçadora (Tarzan and the Huntress)*. El darrer Tarzan de Weissmuller va ser *Tarzan i la sirena (Tarzan and the Mermaid)*, dirigida per Robert Florey el 1948 a Mèxic, un estrany híbrid en què Tarzan combatia un fals ídol amb reminiscències astèques i comptava amb el reforç de dues joves estrelles locals: Linda Christian i Gustavo Rojo, que havia de fer carrera d'actor a Espanya. Pel que fa a en Boy, ja ni hi apareixia, amb el pretext que estudiava en un bon col·legi anglès.

En acabat, l'actor va passar a interpretar el serial *Jungle Jim* per a la televisió, una espècie de "Tarzan vestit", un explorador per a qui la selva no té cap misteri i que, per a

més coincidències amb l'heroi de Burroughs, va sempre acompanyar del ximpanzé Tamba o del goril·la Kimba. Weissmuller va acabar els seus dies lluint la seva imatge en espots de roba de bany i venent piscines, perquè mai no es va poder treure de sobre l'encasellament en aquell paper.

Tarzan en colors. Per la seva part, Lesser, el productor, va continuar fent pel·lícules de Tarzan després de la retirada de Weissmuller, cinc de les quals foren intepretades pel ben plantat Lex Barker, més conegut en aquestes latituds per haver estat un dels marits de la Tita Cervera. La tercera pel·lícula d'aquesta nova etapa, *Tarzan en perill (Tarzan's Perils, 1951)*, fou la primera que es va rodar en color de tota la sèrie, però no hi va tocar més remei que distribuir-la en blanc i negre perquè una bona part del material filmat s'havia fet malbé. El 1953, impulsat per la necessitat de trobar un nou Tarzan, Sol Lesser va transformar un guardaespalles de vint-i-sis anys, Gordon Werschull, en Gordon Scott, el qual va interpretar el personatge en quatre films, dels quals, *Tarzan and the Trappers*, del 1958, havia estat pensat com a serial cinematogràfic, però es va emetre únicament com a sèrie de televisió. Els nou films més que sobre el mite ideat per Burroughs es van anar succeint van tenir cada vegada menys èxit, i Lesser va acabar renunciant finalment als drets de Tarzan el 1960.

Les coses havien canviat, i també el tipus de públic. El 1959 la MGM va fer un desastrós *remake* de la primera de les grans pel·lícules de Tarzan, *Tarzan the Ape Man*. Es tractava d'un film barat i fet de pressa, utilitzant un abundant material d'arxiu, fins i tot amb escenes pintades en color de les darre-

res pel·lícules de Weissmuller. El seu protagonista, Dennis Miller, quasi no va causar impacte i es va veure relegat a una carrera mediocre a la televisió. Els successors de Sol Lesser en la possessió dels drets fílmics de Tarzan, la productora Weintraub & Hayutin, es van proposar de modernitzar la imatge de l'heroi. *La gran aventura de Tarzan* (*Tarzan's Greatest Adventure*, 1959), on sortia un jove Sean Connery fent el paper de dolent, i *Tarzan el justicier* (*Tarzan the Magnificent*, 1960), dos films rodats a Londres i a l'Àfrica Oriental, tenien guions més sòlids i eren més ben fetes que no pas les versions anteriors rodades durant les dues dècades passades. Llavors, la Banner Productions de Sy Weintraub va voler revitalitzar la fórmula amb un nou actor, Jock Mahoney, i va començar a filmar en llocs exòtics com l'Índia a *Tarzan Goes to India* (1962) i Tailàndia a *Tarzan Three Challenges* (1963). El successor de Mahoney, divuit anys més jove que no ell, va ser Mike Henry, una estrella del futbol americà amb qui la Banner va continuar situant les aventures de Tarzan en llocs ben llunyans: a Mèxic, a *Tarzan i la vall de l'Or* (*Tarzan and the Valley of Gold*, 1966); al Brasil, a *Tarzan i l'Amazones* (*Tarzan and the Great River*, 1967) i *Tarzan i el nen de la jungla* (*Tarzan and the Jungle Boy*, 1967). Però Mike Henry va abandonar la Banner en un embolic de disputes i querelles i els productors van haver de buscar un nou rostre per a un personatge que ja començava a cansar el públic. L'interès de la productora de Weintraub pel personatge va fer, malgrat tot, que prosseguís la sèrie, però ara per a la televisió, i amb Ron Ely de successor de la noble genealogia dels Reis de la Jungla. A més de la sèrie televisiva *Tarzan*, protagonitzada per Ron Ely el 1966-67 per a la cadena nord-americana NBC (que va tenir un total de 57 capítols en color de cinquanta minuts cadascun), cal destacar que el 1989 es va rodar el telefilm *Tarzan in Manhattan*, que va dirigir Michael Schultz amb Joe Lara de Tarzan, i la intervenció de Toni Curtis i Jean-Michel Vincent.

La gran acceptació d'aquesta pel·lícula entre el públic televisiu va donar origen a una sèrie de vint-i-sis episodis. També el 1991 es va rodar la sèrie *Tarzan*, amb Wolf Larson fent d'heroi de la selva i Lydie Denier, el principal paper femení. Pel que fa a sèries d'animació, només se'n destaca la versió que el 1976 en va fer la cadena CBS (*Tarzan, Lord of the Jungle*) sota la direcció de Don Christensen, i que entre els nostres telespectadors va tenir una gran acceptació.

A la recerca d'un Tarzan més antropològicament correcte.

Després d'onze anys absent de les pantalles, el personatge va reaparèixer el 1981 a *Tarzan, the Ape Man*, però aquesta producció de John Derek només va servir per fer una explotació descarada de l'anatomia de la seva dona, Bo Derek, i el nou Tarzan, interpretat per l'estaquirot de Miles O'Keefe, hi va quedar relegat a un segon pla. Tres anys més tard, el 1984 el realitzador Hugh Hudson va es-

quivar les acrobàcies del Tarzan penjat de liana en liana i va intentar una arriscada aproximació naturalista i psicològica del personatge a *Greystoke, la llegenda de Tarzan, Lord of Apes*. La reestrena del mite va significar la consagració com a actor de Christopher Lambert, un actor francès de mirada estràbica que lluitava per aconseguir l'amor d'una Jane interpretada per Andie McDowell, com si fos un element més de l'*atrezzo* del plató. Malgrat tot, tant a Itàlia com a Espanya, encara se'n van fer versions més surrealistes, i fins i tot es va arribar a l'extrem quasi ridícul d'utilitzar, en el film *Karzan, el fabulós home de la jungla* (*Jungle Master*, 1982), un actor que responia al nom de Johnny Kissmuller!

I encara aquest mateix any hem pogut veure *Tarzan a la ciutat perduda* (*Tarzan and the Lost City*, 1998), dirigida per Carl Schenkel, amb Casper Van Dien interpretant (és una manera de dir) el senyor de Greystoke que deixa les seves possessions a Anglaterra per ajudar els animals de la selva africana contra els caçadors sense escrúpols. Al seu costat, hi ha una Jane interpretada amb molt poca convicció per Jane March.

En la nova versió que sobre Tarzan estrenarà la companyia Disney el nostre heroi és trobat a la selva per una família de primats que l'acullen i l'eduquen com l'un d'ells. Fins que arriben els homes blancs, que introdueixen l'odi i el sentiment de venjança en el cor innocent del personatge —però també l'amor, gràcies a una Jane que potser recorda massa la protagonista de *La Bella i la Bèstia*, una altra de les heroïnes de la Disney. D'aquest nou film n'han desaparegut els números musicals cantats pels personatges que tant agraden als directius de la Disney, i només hi veurem una *jam session* interpretada per un grup de mones, un intent de donar-li un toc de verisme i d'adreçar-se a un públic cada vegada més adult. Serà, doncs, una immillorable ocasió de revisar el mite.

Guillem Medina

Cartell italià de 'Tarzan i els traficants d'armes' amb Ron Ely. El Tarzan dels seixanta no dubtava a viatjar a Mèxic o Tailàndia, si calia, a la recerca de noves aventures.

Cartell de 'Tarzan contra els homes lleopard', amb Ralph Hudson. Llavors el mite ja començava a perdre credibilitat i s'allunyava de l'esperit original de Burroughs.